

VIITE: Lausuntopyyntö VM/535/03.01.00/2017

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN LAUSUNTO VALTIOVARAINMINISTERIÖLLE LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE HANSEL OY -NIMISESTÄ OSAKEYHTIÖSTÄ ANNETUN LAIN (1096/2008) MUUTTAMISESTA

Yleistä

Valtiovarainministeriö on pyytänyt työ- ja elinkeinoministeriöltä lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle Hansel Oy – nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain (1096/2008, jäljempänä *Hansel-laki*) muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi edellä mainittu lakia siten, että valtion yhteishankintayksikkö Hansel Oy:n asiakkaina voisivat olla myös maakunnat, maakuntien liikelaitokset, maakuntien valtakunnalliset palvelukeskukset ja muut maakuntien hankintayksiköt sekä maakuntien väliaikaishallinto. Lisäksi esitetään, että Hansel Oy:n tehtäviä selkeytetään ja ajantasaistetaan. Edelleen ehdotetaan säädettäväksi uusi säännös hankintatiedon käsittelyyn liittyvästä tietojensaanti- ja käsittelyoikeudesta.

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää Hansel-lakiin ehdotettuja muutoksia pääosin kannatettavina. Työ- ja elinkeinoministeriö esittää ohessa tarkemmat näkemyksensä jaoteltuina Hansel-lain muutosesitysluonnoksen keskeisiin teemoihin.

Hansel Oy:n asiakaspiirin laajentaminen maakuntien hankintayksiköihin

Hallituksen esityksen luonnoksessa ehdotetaan, että Hanselin asiakaspiiriin lisättäisiin maakunnat, maakuntien liikelaitokset, maakuntien valtakunnalliset palvelukeskukset sekä muut maakuntien hankintayksiköt. Maakunnalla tarkoitetaan hallituksen esitysluonnoksen 2 §:n yksityiskohtaisten perustelujen mukaan maakuntalakehdotuksen 2 §:ssä tarkoitettua julkisoikeudellista yhteisöä. Maakunnan liikelaitoksella tarkoitettaisiin puolestaan maakuntalakehdotuksen 52 §:ssä tarkoitettua maakunnan perustamaa liikelaitosta, joka tuottaa maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvia palveluja. Maakuntien valtakunnallisilla palvelukeskuksilla tarkoitettaisiin maakuntalakehdotuksen 118 §:ssä tarkoitettuja palvelukeskusyhtiöitä. Muulla maakunnan hankintayksiköllä tarkoitettaisiin maakuntalain 4 §:ssä tarkoitettuja maakuntakonserniin kuuluvia yhteisöjä, yhtiöitä ja säätiöitä, jotka toimivat julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain mukaisina hankintayksikköinä. Maakuntien hankintayksiköillä tarkoitettaisiin luonnoksen mukaan myös maakuntien perustamisesta vastaavaa väliaikaishallintoa. Lainkohdan mukaan Hansel Oy voisi näin ollen tarjota

ehdotetun Hansel-lain muutoksen 2 §:n mukaisia palveluja nykyisten asiakkaidensa lisäksi edellä mainitulle asiakasryhmälle.

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää yleisellä tasolla tärkeänä, että maakunnilla ja erityisesti niiden väliaikaishallinnon hankintayksiköillä on käytössään hankintatoimen asiantuntemusta heti maakuntien aloittaessa toimintansa. Hansel-laki mahdollistaa myös hankintatoimeen liittyvien asiantuntijapalveluiden käyttämisen, mikä osaltaan helpottaa maakuntien toimintaa.

Hallituksen esitysluonnoksen vaikutusarviointia koskevassa jaksossa 4 on todettu hankintatoimen keskittämisen vaikutuksista seuraavaa:

”Hankintatoimen keskittämisen on joissakin yhteyksissä esitetty johtavan pienten ja keskisuurten yritysten aseman huonontumiseen. Markkinoiden toimivuus on yksi yhteishankintayksiköiden toimintaa ohjaavista tekijöistä. Sitä voidaan edistää esimerkiksi jakamalla hankintoja pienempiin kokonaisuuksiin, alueellisilla ratkaisuilla, ottamalla useampia sopimustoimittajia sekä muilla hankintaan soveltuvilla keinoilla, joiden tarkoituksena on edistää kilpailua. On kuitenkin huomattava, että yhteishankintojen ytimenä ovat usein sellaiset hankinnat, joissa tarjouskilpailuihin osallistuvat toimittajat toimivat kansallisella taikka globaalilla tasolla (kuten lentomatkustus, lienssihankinnat, polttoaineet). Esityksellä ei siten arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia yritysten toimintaan.”

Työ- ja elinkeinoministeriö kiinnittää huomiota siihen, että Hanselille keskitetty lain myötä aiempaa suurempi osuus Suomessa toteutettavista hankinnoista. Ministeriö katsoo, että kielteisten yritys- ja markkinavaikutusten tosiasialliseksi minimoimiseksi sekä Hansel-laisissa että Hansel Oy:n toiminnassa tulisi kiinnittää aktiivisin toimin huomiota siihen, että yhteishankinnoilla ei keskitetä perusteettomasti markkinoita tai vaikuteta kielteisesti pienten ja keskisuurten yritysten ja yhteisöjen asemaan. On tärkeää, että Hansel kilpailuttaa hankinnat yhteishankintojen erikoisluonteesta huolimatta mahdollisimman tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina siten, että myös pienemmille yrityksille annetaan mahdollisuus myydä tuotteitaan ja palveluitaan julkiselle sektorille. Viimeaikainen julkisia hankintoja koskevan lainsäädännön soveltamiskäytäntö on entisestään korostanut hankintakokonaisuuksien määrittelyn ja markkinoiden laajuuden välistä suhdetta (esim. KHO:2016:182)

Työ- ja elinkeinoministeriö kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että yhteishankintayksiköt voivat muillakin kuin edellä hallituksen esitysluonnoksessa listatuin keinoin edistää pienten ja keskisuurten yritysten tasapuolisia osallistumismahdollisuuksia julkisiin hankintamenettelyihin. Julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 3 §:ssä on korostettu suhteellisuusperiaatteen merkitystä julkisissa hankinnoissa. Tämä periaate edellyttää, että hankintayksiköt eivät aseta hankintamenettelyssä hankinnan kohteelle tai ehdokkaille ja tarjoajille perusteettoman tiukkoja tai kohtuuttomia vaatimuksia.

Koska hallituksen esitysluonnoksen terminologia ja säännökset perustuvat useilta osiltaan valmisteilla olevaan ns. maakuntalakiehdotukseen, olisi työ- ja elinkeinoministeriön näkemyksen mukaan perusteltua tuoda tämä yhteys esiin hallituksen esityksen kohdassa ”Riippuvuus muista esityksistä” sekä lakiehdotusten antamisaikatauluissa.

Yhtiön tehtävien laajentaminen

Lakiehdotusluonnoksessa Hansel-lain 2 §:ään lisättäisiin maininta siitä,

että Hansel voi tarjota asiakkailleen myös hankintasopimukseen liittyvää asiantuntijapalvelua. Palvelu sisältäisi muun muassa sopimusten laatimista, oikeudellista tulkinta-apua sekä neuvontaa erimielisyystilanteissa. Palvelu liittyy esimerkiksi hankintasopimukseen, jotka on kilpailutettu asiakkaiden puolesta ja niiden nimissä.

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää edellä esitetyllä tavalla tärkeänä, että Hansel Oy:n tarjoamia asiantuntijapalveluja on saatavilla sekä Hanselin nykyisille että ehdotetuille asiakkaille. Ministeriö kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että hankintalain taustalla olevan hankintadirektiivin johdanto-osan 70 perustelukappaleen mukaan yhteishankintayksiköt voivat tarjota julkisten hankintojen tukipalveluja kuten asiantuntijapalveluja lähinnä silloin, kun ne toteutetaan osana yhteishankintatoimintojen suorittamista asianomaiselle hankintayksikölle.

Yhtiön tehtäviä ehdotetaan laajennettaviksi myös siten, että tehtäviin lisätäisiin hankintoihin liittyvien tietopalvelujen tuottaminen. Tämä pitäisi sisältää esimerkiksi laskutus- ja tilaustietojen sekä toimittajätietojen käsittelyä sekä tiedon hyödyntämiseen liittyviä asiantuntijapalveluita. Hallituksen esityksen luonnoksen yksityiskohtaisten perustelujen mukaan näiden palvelujen tuottaminen ei ole määriteltävissä yhteishankintatoiminnoksi tai hankintojen tukitoiminnoksi, minkä vuoksi niiden tuottamisesta on säädettävä erikseen. Toisaalta luonnoksen mukaan tarkoituksena ei ole luoda Hanselille yksinoikeutta hankintatiedon käsittelyyn ja analysointiin. Työ- ja elinkeinoministeriö ehdottaa, että hallituksen esityksen perusteluissa valotettaisiin nyt esitettyä laajemmin sitä, millä hankintalainsäädäntöön nojautuvalla perusteella Hansel Oy:n asiakkaat voivat hankkia näitä yhteishankintatoimintoihin ja tukitoimintoihin liittymättömiä palveluja ilman lain mukaista kilpailutusta. Hankintalain ja – direktiivin mukaan yhteishankintayksiköiltä tehtävien hankintojen kilpailuttamatta jättämisen perusteet liittyvät lähinnä edellä mainittuun kahteen laissa säädettyyn yhteishankintayksikön toimintoon.

Kansainväliset yhteishankinnat

Hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetaan päivitettäväksi Hansel-lakia siten, että laissa nykyisin olevat esteet kansainvälisiin yhteishankintoihin osallistumiselle poistetaan. Työ- ja elinkeinoministeriö pitää muutosta kannatettavana, sillä se mahdollistaa tosiasiallisesti uuden hankintalain ja - direktiivin tarjoamien välineiden käytön hankintojen tehostamiselle kansainvälisten yhteishankintojen kautta.

Tiedonsaantioikeus ja tietojen tuottaminen

Lakiluonnoksessa ehdotetaan Hansel-lakiin lisättäväksi uusi säännös hankintatiedon käsittelyyn liittyvästä tietojensaanti- ja käsittelyoikeudesta. Luonnoksen mukaan säännös on tarpeellinen ehdotetun hankintatieto- ja analysointitehtävän toteuttamiseksi. Tarkoituksena ei kuitenkaan ole, että Hansel Oy:lle luovutetaan tai että se käsittelisi henkilötietoja.

Työ- ja elinkeinoministeriöllä ei ole lausuttavaa tietojensaantioikeutta tai tietojen tuottamista koskevan säännösesityksen sisällöstä.

Osastopäällikkö

Pekka Timonen

Vanhempi hallitussihteeri

Markus Ukkola